Code No. 1408

CLASS : 9th (Ninth) **Series : 9-April/2021**

रोल नं० ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

संस्कृत

(Only for Fresh/School Candidates)

समय : $2\frac{1}{2}$ घण्टे] *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **8** तथा प्रश्न **13** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में सबसे ऊपर दिये गये **कोड नम्बर** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशः –

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लिखत – $5 \times 2 = 10$

पुरा भारतवर्षे अयोध्यायां दशरथो नाम राजा राज्यं करोति स्म। तस्य तिस्रः राज्ञ्यः आसन् चत्वारश्च पुत्राः। भ्रातृषु रामः ज्येष्ठः आसीत्। रामस्य मातुः नाम कौशल्या आसीत्।

Downloaded from cclchapter.com

प्रश्नाः -

(क) अयोध्यायां कः राज्यं करोति स्म ?

(ख) राज्ञ्यः कति आसन् ?

(ग) दशरथस्य कति पुत्राः आसन् ?

(घ) भ्रातृषु ज्येष्ठः कः आसीत् ?

(ङ) कौशल्या कस्य माता आसीत् ?

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. प्रदत्तपत्रं पठित्वा मंजूषातः पदानिचित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत – 5 × 1 = 5

(I) ....

प्रधानाचार्यः महोदयः।

रा० व० मा० वि०:, भिवानी।

(II) .... निवेदनमस्ति। अहं रुग्णः (III) .... अतः दिन द्वयस्य (IV) .... दत्त्वा माम् अनुगृह्णन्तु भवन्तः।

भवतां शिष्यः -

नाम (V) ....।

अनु० 05

कक्षा - नवमी

मंजूषा

(I)	(II)	(III)	(IV)	(V)
देवदत्तः,	**अवकाशं,**	**अस्मि,**	**सविनयम्,**	**सेवायाम्।**

Downloaded from cclchapter.com

3. चित्रं दृष्ट्वा मंजूषापदैः वाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत – 5 × 1 = 5

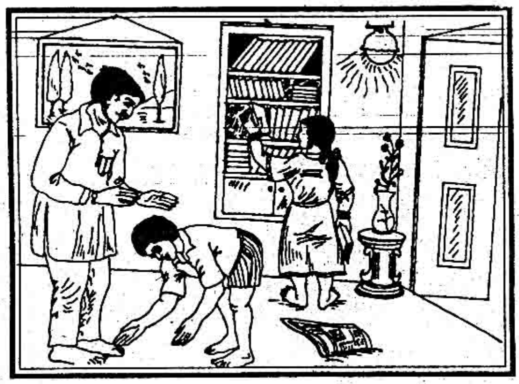

वाक्यानि –

(क) .... गृहस्य अस्ति।

(ख) .... पितरं प्रणमति।

(ग) .... पुत्राय आशीर्वादं यच्छति।

(घ) .... आधारे पुस्तकानि पश्यति।

(ङ) गृहं .... सुन्दरम् अस्ति।

मंजूषा

(क)	(ख)	(ग)	(घ)	(ङ)
बहु,	**पुत्री,**	**पिता,**	**पुत्रः,**	**इदंचित्रम्।**

खण्डः 'ग'

(पठित-अवबोधनम्)

4. गद्यांश पठित्वा हिन्दीभाषया सरलार्थं सप्रसंगं लिखत – 1 × 5 = 5

(क) अस्ति हिमवान् नाम सर्वरत्नभूमिर्नगेन्द्रः। तस्य सानोरूपरि विभाति कंचनपुर नाम नगरम्।

Downloaded from cclchapter.com

अथवा

(ख) नैतादृशः स्वर्णपक्षो रजतचंचुः स्वर्णकाकः तया पूर्वं दृष्टः। तं तंडुलान् खादन्तं हसन्तं च विलोक्य बालिका रोदितुम् आरब्धा।

5. श्लोकं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसंगं सरलार्थं लिखत – $1 \times 5 = 5$

(क) गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति,
ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः।
आस्वाद्य तोयाः प्रवहन्ति नद्यः
समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः।।

अथवा

(ख) स भग्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः।
अंकेनादाय वैदेहीं पपात भुवि रावणः।।

6. ***द्वयोः*** सूक्त्योः हिन्दीभाषया भावार्थं लिखत – $2 \times 2 = 4$

(क) आत्मनः प्रतिकूलानि परेषां न समाचरेत्।

(ख) वृत्तं यत्नेन संरक्षेद् वित्तमेति च याति च।

(ग) गुणेष्वेव हि कर्त्तव्यः प्रयत्नः पुरुषैः सदा।

(घ) एकः परोपकार एकस्मिन् संसारे अनश्वरः।

7. गद्यांश पठित्वा प्रश्नोत्तराणि लिखत – $2 \times 1 = 2$

एकः परोपकार एव अस्मिन् संसारे अनश्वरः। यः युगान्तपर्यन्तं यशः प्रसूते।

प्रश्नौ -

(क) कः अस्मिन् संसारे अनश्वरः अस्ति ?

Downloaded from cclchapter.com

(ख) परोपकारः युगान्तपर्यन्तं किं प्रसूते ?

8. श्लोकं पठित्वा प्रश्नोत्तराणि लिखत – $2 \times 1 = 2$

प्रिय वाक्य प्रदानेन सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः।

तस्मात्तदेव वक्तव्यं वचने का दरिद्रता।।

प्रश्नौ -

(क) के तुष्यन्ति ?

(ख) जन्तवः केन तुष्यन्ति ?

9. रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – $4 \times 1 = 4$

(क) ग्रामे <u>निर्धनास्त्री</u> अवसत्।

(ख) <u>स्वर्णकाकं</u> बालिका प्रार्थयत्।

(ग) <u>सूर्योदयात्</u> प्राक् बालिका तत्रोपस्थिता।

(घ) बालिका <u>निर्धनमातुः</u> दुहिता आसीत्।

10. ***(शेमुषी-1)*** पाठ्यपुस्तकात् श्लोकमेकं लिखत प्रश्नपत्रे लिखितान् श्लोकान् विहाय। $1 \times 4 = 4$

खण्डः 'घ'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

11. यथानिर्दिष्टं परिभाषां लिखत – $3 \times 2 = 6$

(क) कर्ता ***अथवा*** कर्मकारक की परिभाषा हिन्दी में सोदाहरण लिखें।

(ख) दीर्घ सन्धि ***अथवा*** व्यंजन सन्धि की परिभाषा हिन्दी में सोदाहरण लिखें।

(ग) द्विगु ***अथवा*** द्वन्द्व समास की परिभाषा हिन्दी में सोदाहरण लिखें।

Downloaded from cclchapter.com

खण्डः 'ङ'

(वैकल्पिकप्रश्नाः)

12. प्रश्नानुसारं ***शुद्धं*** शब्दरूपं चित्वा लिखत – 15 × 1 = 15

(क) 1. बालक - पंचमी-एकवचने (बालकेन, बालकं, बालकात्)

2. तद् 'पुल्लिग' - प्रथमा-एकवचने (तत्, सः, सा)

3. गुरु - तृतीया-एकवचने (गुरुना, गुरणा, गुरुणा)

(ख) प्रश्नानुसारं ***शुद्धम्*** उत्तरं चित्वा लिखत –

1. कृ - लट् लकार, प्रथम पुरुष, बहुवचने किं रूपम् ? (करोति, करोमि, कुर्वन्ति)

2. पा - लोट् लकार, मध्यम पुरुष, एकवचने किं रूपम् ? (पिब्, पिबः, पिब)

3. गम् - लृट् लकार, उत्तम पुरुष द्विवचने किं रूपम् ? (गमिष्यति, गमिष्यथः, गमिष्यावः)

(ग) प्रश्नानुसारं उचित विभक्तिं चित्वा लिखत –

1. नमः" योगे का विभक्तिः ? (द्वितीया, तृतीया, चतुर्थी)

2. प्रति" योगे का विभक्तिः ? (द्वितीया, तृतीया, चतुर्थी)

3. सह" योगे का विभक्तिः ? (द्वितीया, तृतीया, पंचमी)

(घ) उचित अव्ययपदेन रिक्तस्थानं पूरयत –

1. वित्तमेति .... याति च । (च/न)

2. .... सत्यं वद । (कदा/सदा)

3. वचने .... दरिद्रता । (का/आम्)

Downloaded from cclchapter.com

(ङ) उपसर्गं पृथक् लिखत –

1. प्रतिकूलानि

2. वियोगः

3. आसाद्य

13. यथानिर्दिष्ट प्रश्नेषु ***शुद्धम्*** उत्तरंचित्वा लिखत – $13 \times 1 = 13$

(क) 1. नि + अवसत्' अत्र किं सन्धिपदम् ?

I निवसत् II न्यावसत् III न्यवसत्।

2. वृक्षस्योपरि अत्र किं सन्धिविच्छेदपदम् ?

I वृक्षस्यो + परि II वृक्षस्य + ऊपरि III वृक्षस्य + उपरि

(ख) 1. नगानाम् इन्द्रः' अत्र किं समस्तपदम् ?

I नागेन्द्रः II नरेन्द्रः III नगेन्द्रः

2. गृहोद्यनम्' अत्र किं विग्रहपदम् ?

I गृह उद्यानम् II गृहो द्यनम् III गृहस्य उद्यानम्

(ग) 1. निक्षिप्य' इति पदे कः प्रत्ययः ?

I यत् II ण्यत् III ल्यप्

2. वृद्‌ध + टाप् संयोगे किं रूपम् ?

I वृद्‌धः II वृधा III वृद्‌धा

(घ) 1. ईश्वरः' पदस्य किं पर्यायम् ?

I प्रभू II परभूः III प्रभुः

Downloaded from cclchapter.com

2. नारी' पदस्य किं पर्यायम् ?

I इस्तरी II इस्त्री III स्त्री

(ङ) 1. श्वेतः' पदस्य किं विलोमपदम् ?

I कृष्णः II रक्तः III पीतः

2. उपरि' पदस्य किं विलोमपदम् ?

I अद्य II अध III अधः

(च) 50, 60 संख्यापदयोः ***शुद्धं*** पदं चिनुत –

I पंचदश II पचशत III पंचाशत्

I षट् II षोडश III षष्टिः

(छ) जटायुः' पदस्य विशेषणपदं चिनुत –

I बालकः II युवा III वृद्धः

Downloaded from cclchapter.com